

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Arbetet med kriterier för slutbedömnerna i livsåskådningskunskap

Satu Honkala
undervisningsråd,
Enheten för allmänbildande utbildning och
småbarnspedagogik

Höst
2018

- UBS inleder arbetet med kunskapskraven för slutbedömningen

Vår
2019

- De läroämnesspecifika arbetsgrupperna inleder sitt arbete med stöd av en styrgrupp och en sakkunniggrupp

Höst
2019

- NCU utvärderar hur kunskapskraven kan tillämpas i praktiken

Vår
2020

- Arbetsgrupperna fortsätter arbetet med kunskapskraven för slutbedömningen

Höst
2020

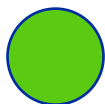
- Utlåtanden och kommentarer begärs om kunskapskraven -> kunskapskraven för slutbedömningen färdigställs
- Kunskapskraven behandlas i direktionen och föreskriften undertecknas

Vår
2021

- Kunskapskraven för slutbedömningen tas med i de lokala läroplanerna
- Utveckling av bedömningsarbetet och stöd av UBS för implementeringen av läroplansgrunderna

Höst
2021

- Kunskapskraven för slutbedömningen tas i bruk i skolorna 1.8.2021 -> tillämpas för första gången vid slutbedömningen våren 2022

Ramvillkor för arbetet med bedömningskriterierna för slutbedömningen

- I grunderna för läroplanen har inte gjorts några ändringar i målen för undervisningen eller de centrala innehållen i årskurserna 7–9
- Kunskapskraven för bedömningen har bildats utgående från de befintliga målen för undervisningen, föremålen för bedömningen och läroämnenas centrala innehåll
- Det förnyade kapitlet om bedömning (kapitel 6): "Bedömningen av elevens lärande och kunnande i den grundläggande utbildningen" (publicerades 10.2.2020)
  - Allmänna principer för bedömningen
  - Slutvitsordet är en **helhetsbedömning** som ska bildas utgående från läroämnets mål och kunskapskrav
  - Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål **kan det kompensera en underkänd eller svagare prestation i något annat mål**

Ramvillkor för arbetet med bedömningskriterierna för slutbedömningen

- I den grundläggande utbildningen har fastställts **gemensamma mål för alla elever**, som undervisningen och lärandet ska fokusera på
- Kunskapskraven beskriver vilka kunskaper som behövs för att uppnå ett särskilt vitsord, **de utgör inte olika nivåer av målet**
- I den lokala läroplanen ska målen för undervisningen och de centrala innehållen i respektive läroämne fördelas årskursvis
- Målen för undervisningen kan inte jämföras mellan olika läroämnen och inte heller inom ett och samma läroämne
- **Målen för elevens lärande** har härletts ur målen för undervisningen, **målen för lärandet ska inte fördelas enligt årskurs**
- I arbetet med kunskapskraven för slutbedömningen har man till vissa delar bearbetat **föremålet för bedömningen** och beskrivningen av kunnandet som krävs för vitsord 8

Strävan efter entydighet och likvärdighet

Hur målen och innehållen i livsåskådningskunskap fördelas mellan årskurserna

- Innehållen ska väljas så att de stödjer målen och utnyttjar de lokala möjligheter som finns. Av målområdena bildas helheter för olika årskurser. Valet av innehåll ska grunda sig på strävan efter allmänbildning i kombination med elevernas upplevelsevärld och möjligheten att söka sin identitet och livsåskådning. Det väsentliga är att finna innehåll som ger eleven möjlighet att baserat på kunskap och egna reflektioner bygga upp en egen åskådningsmässig omdömesförmåga.
- **I1 Åskådning och kultur**
- **I2 Etikens grunder**
- **I3 De mänskliga rättigheterna och en hållbar framtid**

M2 utveckla elevens kulturella allmänbildning genom att handleda eleven att bekanta sig med olika kulturer och åskådningar och fördjupa sig i Unescos världsarvskonvention

Eleven utvecklar allmänbildning på basis av olika kulturer och åskådningar och Unescos världsarvskonvention.

Kännedom om kulturer och åskådningar

V5: Eleven kan nämna ett grundläggande inslag i minst en kultur (såsom klädsel, språk, mat, fester, näring, utkomst, teknologi) och ett av Unescos världsarvsobjekt.

Mål för undervisningen

Mål för lärandet som härletts ur målen för undervisningen

Föremål för bedömningen

Kunskapskrav för vitsorden 5, 7, 8 och 9

För läraren

För eleven

För läraren och eleven

Elevens kunnande

Krathwohl-Andersons taxonomi

Kunskapsdimensionen	Kognitiva processer					
	Minnas	Förstå	Tillämpa	Analysera	Värdera	Skapa
Faktakunskap	Kommer ihåg termer eller enskilda saker.	Kan förklara med egna ord.	Kan dra slutsatser baserat på fakta hen känner till.	Analyserar fakta hen lärt sig.	Bedömer tillförlitligheten hos fakta.	Skapar ny kunskap.
Begreppskunskap	Identifierar begrepp.	Kan förklara genom att ge ett exempel.	Kan tillämpa sina kunskaper. Kan klassificera.	Kan dra logiska slutsatser baserat på kunskap.	Upptäcker likheter och olikheter mellan två begrepp.	Kan skapa olika orsaksmodeller av system.
Metodkunskap	Kan tillämpa en rutinmässig metod för att lösa en välbekant uppgift.	Kan tillämpa en ny metod för att lösa en obekant uppgift.	Tillämpar fakta hen känner till då hen använder en metod.	Kan planera en forskningsprocess. Kan presentera forskningshypoteser.	Kan bedöma vilken metod som lämpar sig bäst för att lösa ett visst problem.	Utvecklar en alternativ/ ny metod för att lösa ett problem.
Metakognitiv kunskap	Skapar minnesregler för sig själv för att komma ihåg fakta.	Vet när olika metoder ska användas.	Kan specificera sina egna intressen inom ett forskningsområde. Kan känna till sina egna styrkor och svagheter inom olika områden.	Kan bilda egna åsikter efter att ha analyserat forskningens resultat.	Kan utvärdera den forskningsprocess som hen valt. Kan bedöma tillförlitligheten hos sina forskningsresultat.	Kan skapa en ny eller bättre forskningsprocess för att lösa ett visst forskningsproblem.

Räkna upp USA:s presidenter / Utvärdera president Trumps agerande – Vad är mer krävande?

Krathwohl-Andersons taxonomi

	Komma ihåg	Förstå	Tillämpa	Analysera	Utvärdera	Skapa
Fakta-kunskap						
Begrepps-kunskap						
Metod-kunskap						
Meta-kognitiv kunskap						

M8: Eleven kan känna igen den etiska dimensionen i några handlingar, såsom om handlingen är rätt eller fel eller varken rätt eller fel. (V5)

M8: Eleven kan identifiera etiska begrepp (såsom värde, skyldighet, rättighet, frihet, ansvar, jämlikhet och rättvisa). Eleven kan motivera sina etiska åsikter. (V7)

M8: Eleven kan använda etiska begrepp mångsidigt och motiverat tolka och tillämpa dem i sitt eget tänkande. (V9)

Lärande

Mindre fakta, mycket reflektion

Färdigheterna att tänka utvecklas, förmåga till etiskt tänkande

Färdigheter betonas i bedömningskriterierna för livsåskådningskunskap

- Färdigheter betonas i 6/10 av läroämnets mål.
- Innehållsområdena ger möjlighet att lokalt och på lärarnivå välja vilka konkreta innehåll man fördjupar sig i då ett innehållsområde behandlas och färdigheterna undervisas.
- I bedömningskriterierna för slutbedömningen ingår få specifika kunskaper, utan betoningen ligger på färdigheter, begrepp och större helheter.

Exempel på verb som används i kunskapskraven för slutbedömningen i livsåskådningskunskap

Slutvitsord och avgångsbetyg

- **Slutvitsordet ska bildas** då undervisningen i lärokursen i läroämnet avslutas.
  - Om slutbedömningen i läroämnet genomförs i årskurs 7 eller 8, ska **slutvitsordet i fråga antecknas** i läsårsbetyget och i ett eventuellt mellanbetyg.
- Dessa vitsord ska överföras till **avgångsbetyget** som ska ges på våren i årskurs 9. I avgångsbetyget ska man också anteckna studiernas omfattning i årsveckotimmar i årskurserna 7-9.

Att höja ett slutvitsord

Ett godkänt slutvitsord i lärokursen i ett läroämne kan höjas endast i följande fall:

- med kunnande som visats i ett valfritt ämne (mindre än två årsveckotimmar) som hör till ett gemensamt läroämne och som ska bedömas med ett verbalt omdöme. Principen för att höja vitsordet ska skrivas ner i den lokala läroplanen.
- i påbyggnadsundervisning eller i en särskild examen efter att eleven fått sitt avgångsbetyg.
- om det är frågan om en **underkänd prestation** i lärokursen i ett läroämne och det inte är möjligt att utföra slutbedömningen och ge ett avgångsbetyg, ska eleven ges möjlighet att höja det underkända vitsordet utan att delta i undervisningen.

Bildandet av slutvitsord i livsåskådningskunskap 1/3

- Bedömningen i livsåskådningskunskap ska grunda sig på observation av arbetet, diskussioner och argumentering samt på att granska elevens olika slag av alster. Utöver alstren ska studieprocessen och arbetets olika faser bedömas, till exempel hur eleven formulerar frågor, bygger upp motiveringar, avgränsar ämnet, söker information, motiverar synpunkter, använder begrepp, hur tydligt eleven uttrycker sig och hur hen slutför sitt arbete. Elevernas självvärdering och kamratrespons ska användas som stöd för bedömningen.
- Slutbedömningen infaller det läsår då studierna i livsåskådningskunskap avslutas som ett för alla gemensamt läroämne i årskurs 7, 8 eller 9 i enlighet med timfördelningen som beslutits och beskrivits i den lokala läroplanen.

Bildandet av slutvitsord i livsåskådningskunskap 2/3

- **Slutbedömningen ska beskriva hur väl och i vilken mån eleven uppnått målen i lärokursen i livsåskådningskunskap då studierna avslutas.** Då slutvitsordet bildas ska man ta i beaktande alla mål och de därtill hörande kunskapskraven för slutbedömningen i livsåskådningskunskap som fastställts i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen, oberoende av för vilken årskurs, 7, 8 eller 9, enskilda mål har ställts upp i den lokala läroplanen.
- Slutvitsordet är en **helhetsbedömning** som ska bildas utgående från målen och kunskapskraven för livsåskådningskunskap.
- Eleven har uppnått målen i lärokursen för vitsorden 5, 7, 8 eller 9 då **elevens kunnande i huvudsak motsvarar** den nivå av kunnande som beskrivs i kunskapskraven för vitsordet i fråga.

Bildandet av slutvitsord i livsåskådningskunskap 3/3

- Om eleven uppnår en bättre kunskapsnivå i något mål kan det **kompensera en underkänd eller svagare prestation** i något annat mål. Bedömningen av elevens arbete ska ingå i slutbedömningen i livsåskådningskunskap och i slutvitsordet som ska bildas utgående från slutbedömningen.
- I bedömningen i livsåskådningskunskap betonas att man i läroämnet ska främja elevernas förmåga att **sträva efter** ett gott liv samt betona deras förmåga att **aktivt påverka** sitt eget tänkande och agerande.
- I livsåskådningskunskap ska man stödja elevens **självständiga tänkande och utvecklingen av argumentering och öppen diskussion**.
- Utvecklingen fortlöper kontinuerligt genom alla årskurser 7-9, vilket ska beaktas då slutbedömningen ges.

Bedömningen för en elev som byter läroämne

- Slutvitsordet är en **helhetsbedömning** som ska bildas utgående från läroämnets mål och kunskapskrav
- **Slutvitsordet ska beskriva elevens kunnande i förhållande till kunskapskraven i den situation då vitsordet ges** (vitsordet ska inte beskriva vad, var och när eleven har studerat eller vilken lärare som undervisat)
- Slutvitsorden ges i det läroämne som eleven studerar, på basis av bedömningskriterierna för läroämnet i fråga
- Kom ihåg att färdigheterna kan utvecklas också i studierna i andra läroämnen
- **6/10 av bedömningskriterierna i livsåskådningskunskap bygger på färdigheter** (M2 världsarv, M3 sekulär humanism, M4 religionskritik)
- Man kan inte kräva prov på kunnande som s.a.s. saknas, men eleven kan erbjudas tillfällen att visa prov på detta kunnande

Att beakta i bedömningen av lärandet och kunnande hos elever med invandrarbakgrund

- Ett verbalt omdöme kan, utom vid slutbedömningen, användas även vid bedömningen av elever vars modersmål är något annat undervisningsspråket.
- Elevens läsårsbetyg kan därmed innehålla både verbala omdömen och siffervitsord.
- Vikten av en *mångsidig bedömning* framhävs i bedömningen av lärandet och kunnandet hos en elev som har ett annat modersmål än undervisningsspråket.
- I bedömningen ska man beakta elevens kunskaper i *skolans undervisningsspråk* och i *språket inom kunskapsområdet* i läroämnet som är mål för bedömningen.
  - Vad innebär detta?
    - att man behöver reflektera över hur språket inverkar då eleven visar prov på sitt kunnande
    - att man behöver se till att det som bedöms också har undervisats

Handledning, differentiering och stöd i livsåskådningskunskap i årskurserna 7–9

- Med tanke på läroämnets mål är det centralt att handledningen och stödet stärker elevens **självförtroende och känsla av delaktighet**.
- Läroämnet livsåskådningskunskap ska stödja elevens välbefinnande, utveckling och lärande genom att erbjuda **möjligheter och verktyg att undersöka, strukturera, bedöma och skapa sin egen identitet i samspel med andra**.
- Handledning och stöd behövs för att uppfatta det abstrakta innehållet i läroämnet, i synnerhet i etiska frågor, och för att utveckla **kommunikations- och tankeförmågan**.
- Elevernas individuella **behov av stöd** och möjlighet att fördjupa sig och framskrida i egen takt **ska beaktas** i valet av arbetssätt och innehåll.